

برنامه ریزی استراتژیک در مدیریت اجرایی پسماند

علیرضا خورزنی

مدیر عامل سازمان بازیافت و تبدیل مواد زائد شهرداری اصفهان

چکیده
با توجه به چشم انداز بیست ساله کشور، توجه به اصل قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران و تکیه بر اهمیت موضوع حفظ و نگهداری محیط زیست و تحويل هرچه صحیح تر و سالم تر این امانت به آینده کان باعث گردیده که مدیریت پسماند مورد توجه بیشتری قرار گرفته و این موضوع جزو یکی از ضروری ترین محورهای توسعه پایدار محسوب گردد.

مطالعه چشم انداز بیست ساله کشور، توجه به اصل ۵. قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران و تکیه بر اهمیت موضوع حفظ و نگهداری محیط زیست و تحويل هرچه صحیح تر و سالم تر این امانت به آینده کان باعث گردیده که مدیریت پسماند مورد توجه بیشتری قرار گرفته و این موضوع جزو یکی از ضروری ترین محورهای توسعه پایدار محسوب گردد.

بدین منظور در تاریخ ۱۳۸۳/۲/۲۰ قانون مدیریت پسماند به تصویب مجلس شورای اسلامی رسید. در این قانون کلیه دستگاهها، وزارتاخانه ها و سازمان های مرتبط با موضوع درجهت مدیریت پسماند مشخص و لزوم همکاری آنان تأکید شده و براساس ماده ۲۲ قانون، هیأت محترم وزیران آینه اجرایی مربوطه را در تاریخ ۱۳۸۴/۵/۱۰ تصویب نمود.

براساس قانون، مدیریت اجرایی پسماند بنوان شخصیت حقیقی یا حقوقی معرفی می شود که مسئولیت برنامه ریزی، ساماندهی، مراقبت و عملیات اجرایی مربوط به تولید، جمع آوری، ذخیره سازی، جدا سازی، حمل و نقل، بازیافت، پردازش و دفع پسماندها و همچنین آموزش و اطلاع رسانی در زمینه مذکور را به عهده دارد و می بایست طرح جامع و تفصیلی مدیریت پسماند را به گونه ای تهیه کند که در مراکز استان ها و کلان شهرها تا پایان سال ۱۳۹۰ و در سایر شهرها و روستاهای نیز تا پایان سال ۱۳۹۲ همه پسماندهای عادی، تفکیک شده جمع آوری گردد. لذا با توجه به اهمیت موضوع کار مدیریت اجرایی پسماند، در این مقاله سعی می گردد با استفاده از روش های علمی یک الگوی مدیریتی برای بررسی کلیه عوامل دخیل جهت دستیابی به اهدافی که قانون برای مدیریت اجرایی پسماند تعیین کرده است معرفی گردد. با توجه به اینکه معرفی الگو به همراه مثال های عملی و اجرا شده می تواند کمک بهتری در انتقال مطلب و تفہیم موضوع باشد، سازمان بازیافت و تبدیل مواد زائد جامد شهرداری اصفهان بنوان نمونه آماری انتخاب گردیده است.

مدیریت استراتژیک (سیاست های بازرگانی)

استراتژی یک لغت یونانی و به معنای راهبری جنگ و آرایش نظامی است. علم مدیریت استراتژیک بعد از جنگ جهانی دوم بوجود آمد و ایده کلی این بود که ساز و کار

با بررسی چهار عامل فرصت ها، تهدیدات، نقاط قوت و ضعف می توان موقیعت سازمان را از نظر مباحث استراتژیک تعیین و در نهایت اهداف کوتاه مدت و بلند مدت را تدوین و ایستراتژی رساندن به اهداف و روش های بازنگری بررسی و معرفی نمود. به منظور تفہیم باشتر و روشن تر شدن موضوع بنوان یک مثال عملی سازمان بازیافت اصفهان معرفی و تشریح می گردد.

وازگان کلیدی: پسماند، مدیریت استراتژیک، قانون

۲- فن اوری اطلاعات : توسعه و دسترسی به اطلاعات و انتقال آن به همراه تجارت الکترونیک امروزه یکی از ابزارهای حیاتی برای مدیریت استراتژیک به حساب می‌آید. تعداد بسیار زیادی از شرکت‌ها و سازمان‌ها از مجوزی استفاده از شبکه اینترنت و برقراری ارتباط با عرضه کنندگان مواد اولیه، مشتریان، بستانکاران، شرکاء، سهامداران، گروه‌های ذینفع و شرکت‌های رقیب که در سراسر دنیا پراکنده‌اند، می‌کوشند تا به مزیت های رقابتی دست یابند و مفهوم جدیدی به نام بازرگانی الکترونیکی مطرح می‌گردد.

۳- ملاحظات زیست محیطی : با سقوط کمونیسم و پایان جنگ سرد، شاید در زمان کنونی هیچ عامل مهمی نتواند بیش از سوء استفاده مستمر از محیط طبیعی و نابود کردن آن، جامعه و محیط اطراف ما را دستخوش تهدید قرار دهد. مارک استاریک ۲ از دانشگاه جورج واشنگتن می‌گوید: مسئله اصلی مباحث استراتژیک این است که مانع از نابودی و تخریب محیط زیست در سراسر جهان شویم و همه سازمان‌ها و مدیران باید این موضوع را عنوان یک مسئله جدی مورد توجه قرار دهند. با توجه به توضیحات مذکور در خطوط اصلی و ساختاری علم مدیریت استراتژیک و اهمیتی که به مسئله محیط زیست عنوان یکی از ۳ شاخه اصلی خود می‌دهد و با لطبع تمام شرکت‌ها و سازمان‌هایی که از این علم استفاده می‌کنند و می‌باشد به گونه‌ای اهمیت لازم را به محیط زیست بدهنند، بی‌شک استفاده از این روش علمی در مدیریت اجرایی پسماند را اذعان دارد.

مراحل مدیریت استراتژیک

فرآیند مدیریت استراتژیک در گیرنده ۳ مرحله می‌باشد

۱- تدوین استراتژی : شامل تعیین مأموریت‌های شرکت، شناسایی عواملی که در محیط خارجی سازمان را تهدید می‌کنند و یا فرست‌ها و تهدیدهایی را به وجود می‌آورند، شناسایی نقاط قوت و ضعف داخلی سازمان، تعیین اهداف بلند مدت، در نظر گرفتن استراتژی‌های گوناگون و انتخاب استراتژی‌های خاص جهت ادامه فعالیت می‌باشد. همچنین در تدوین استراتژی، شرکت‌ها می‌خواهند بدانند نوع فعالیت شان چیست و از چه فعالیت‌هایی باید خارج شوند، شیوه تخصیص منابع، تصمیم‌گیری درباره گسترش یا متوجه کردن فعالیت‌ها، تصمیم‌گیری درباره ورود به بازارهای بین‌المللی، تصمیم‌گیری در مورد توسعه، ادغام یا تشکیل و مشارکت شرکت‌های جدید و مصنوع ماندن از

جنگی تنها عامل موفقیت نیست بلکه شناخت سایر عوامل و ترکیب صحیح آنها می‌تواند بیشتر مؤثر واقع گردد. عبارتی در سال ۱۹۵۰ میلادی پس از جنگ اهداف استراتژیک دولت‌ها ایجاد رفاه، آسایش و کرامت انسانی به جای جنگ و کشورگشایی پایه گذاری گردید. در سال ۱۹۵۵ "سیاست های بازرگانی یا مدیریت استراتژیک اعلام گردید. در دهه های ۱۹۶۰ و ۱۹۷۰ هم‌زمان با رشد تکنولوژی ارتباطات، علم مدیریت استراتژیک گسترش چشمگیر و کاربردهای مؤثری پیدا کرده و روش برنامه ریزی جایگزین سلیقه‌ای و انفرادی کار کردن شد. ولی متأسفانه در دهه ۱۹۸۰ بدلیل عدم وقوع پیش‌بینی افزایش قیمت نفت تا بشکه‌ای ۸۰ دلار و بالطبع تأثیر شدید سیاست‌ها و معاملات نفتی در اکثر شرکت‌ها و مؤسسات و در نتیجه تغییر سیاست‌های مربوط به کاهش مصرف سوخت و رفتان به سمت خودروهای کم مصرف باعث شد که استفاده از علم مدیریت استراتژیک در برنامه ریزی‌ها و سیاست‌گذاری شرکت‌ها از رونق افتاده و توجه کمتری به آن بشود. اما مجدداً در دهه های ۱۹۹۰ و ۲۰۰۰ برنامه ریزی استراتژیک جان تازه‌ای گرفت و امروزه به جرأت می‌توان گفت تمام شرکت‌ها و مؤسسات موفق دنیا از این علم بهره مند بوده و استفاده می‌نمایند.

دیودا که به حق یکی از معروف‌ترین و مشهورترین اساتید در این زمینه می‌باشد، علم مدیریت استراتژیک را هنر و دانش تدوین، پیاده سازی، ارزیابی و بهبود تصمیماتی که باعث موفقیت سازمان‌ها در جهت دستیابی به اهداف بلند مدت شود تعریف می‌کند.

خطوط اصلی و ساختاری علم مدیریت استراتژیک :

۳ عامل مهم که در مباحث مدیریت استراتژیک مؤثر بوده و باستی مدنظر باشد به شرح زیر می‌باشد:

۱ - دیدگاه‌های جهانی : بدیهی است که امروزه رویدادهای جهانی بر همه تصمیمات استراتژیک تاثیرات مهمی می‌گذارند. مرزهای کشورها نمی‌توانند محدوده تصورات ما را تعیین کنند و سازمان‌ها برای بقای خود ناگزیرند از زاویه دید دیگران به دنیا نگاه کنند. پایه‌های مدیریت استراتژیک براساس میزان درکی قرار دارد که مدیران از عوامل زیر دارند:

شرکت‌های رقیب، بازارها، عرضه کنندگان مواد اولیه، توزیع کنندگان، دولت‌ها، بستانکاران، سهامداران، مشتریانی که در سراسر دنیا وجود دارند و قیمت محصولات و خدمات شرکت‌ها که باید در سطح جهانی قابل رقابت باشد.

تبديل مواد زائد جامد شهرداری اصفهان می باشد.

معرفی مراحل مدیریت استراتژیک :

الف - تعیین مأموریت سازمان :

در این بخش به فرایند تهیه و تدوین مأموریت سازمان پرداخته می شود. دیدگاه کنونی درباره مأموریت سازمان ریشه در رهنمودهایی دارد که پیتر دراکر در دهه ۱۹۷۰ ارائه کرد. دراکر می گوید طرح این پرسش که «فعالیت ما چیست؟» متراffد با این سؤال است «مأموریت ما چیست؟» بیانیه مأموریت سازمان یا بیانیه رسالت Mission Statement جمله یا عبارتی است که بدان وسیله مقصود یک سازمان از مقصود سازمان مشابه تمایز می شود و آن بیان کننده علت وجودی سازمان است. با استفاده از مأموریت سازمان می توان به این پرسش اساسی یا اصلی پاسخ داد که فعالیت ما چیست. اگر مأموریت سازمان به شیوه ای روشن بیان گردد می تواند هدف های بلند مدت را تعیین و استراتژی های لازم را تدوین نماید. اگر مأموریت سازمان به شیوه ای ارزشمند بیان شود موجب تقویت عواطف و احساسات مثبت نسبت به سازمان خواهد شد و ایجاد انگیزه کرده و کارکنان را تشویق به عمل و اقدام می نماید. یک بیانیه مأموریت مناسب باعث خواهد شد که بیشتر ما اهداف و نیروها همسو شده و پدیده هم افزایی مثبت در سازمان بوجود آید.

ویژگی های ۹ گانه بیانیه مأموریت

یک بیانیه مأموریت مطلوب می بایستی دارای ویژگی های زیر باشد :

۱ - توجه به مشتریان : نحوه برخورد سازمان با مشتریان خود باید روشن باشد. مشتری در حقیقت اولین حلقة زنجیره تولید بوده و مشخصات کالا و خدمات را تعیین می کند.

۲ - محصولات و خدمات: محصولات و خدماتی که

حرکات شرکت های رقیب و مواردی مشابه در این مرحله از فرآیند مدیریت استراتژیک پرداخته می شود.

۲- اجرای استراتژی : شامل تعیین اهداف سالیانه، تعیین سیاست های اجرای اهداف، ایجاد انگیزش در کارکنان و تخصیص منابع به منظور اجرای استراتژی های تدوین شده. اجرای استراتژی در حقیقت مرحله عملیاتی مدیریت استراتژیک می باشد و بایستی همه کارکنان و دست اندر کاران همکاری کنند تا استراتژی های تدوین شده عملیاتی شوند. بدیهی است که یکی از رمزمایهای موقفیت ایجاد انگیزش در کارکنان توسط مدیران می باشد.

۳- ارزیابی استراتژی : شامل محاسبه و ارزیابی عملکرد جهت باز خورد مراحل تدوین و اجرای استراتژی ها می باشد. عموماً «استراتژی ها به دلایل مختلف و طبیعی دستخوش تغییرات شده و نیاز به ارزیابی دارند. در ارزیابی استراتژی ها ۳ فعالیت عمدۀ انجام می شود:

- بررسی عوامل داخلی و خارجی که پایه و اساس استراتژی های کنونی قرار گرفته اند
- محاسبه و سنجش عملکردها

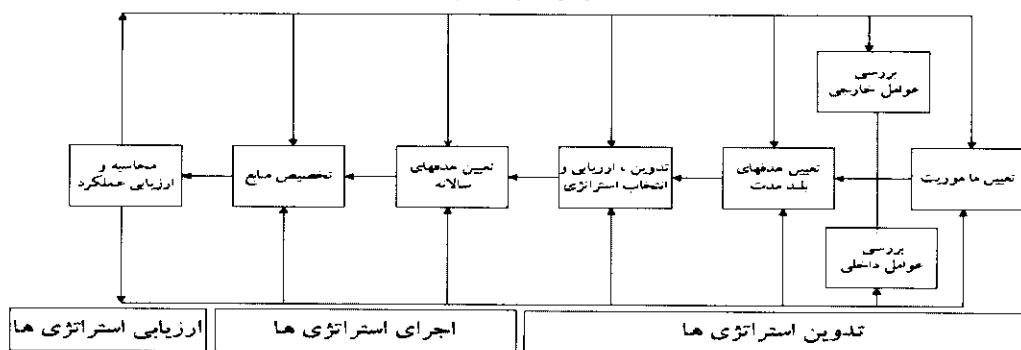
اقدامات اصلاحی

موقفیت امروز می تواند موقفيت فردا را تضمین نماید. موقفیت همیشه باعث بروز مسائل جدید و گوناگون می شود. سازمانی که به وضع کنونی خود بسنده نماید دچار نخوت و تکبر می شود و محکوم به فنا خواهد بود. لذا موفق ترین شرکت ها و سازمان هایی که از روش های مدیریت استراتژیک بهره مند هستند، مدام در حال بازنگری و تغییر استراتژی ها و اهداف می باشند.

معرفی جامعه آماری و نمونه آماری

جامعه آماری موضوع بحث مدیریت اجرایی پسماند می باشد که قرار است مطابق قانون مدیریت پسماند و آین نامه اجرایی آن تشکیل شود و نمونه آماری سازمان بازیافت و

مراحل مدیریت استراتژیک

انرژی ناشی از گازهای متصل شده جلوگیری از تخریب زمین و خاک و متابع آبهای زیر سطحی و جلوگیری از آسیب رسانی گازهای گلخانه ای و تخریب لایه اوزون و از همه مهمتر تحويل ا蔓تی که به ارت رسیده (طبیعت، زمین، آب و هوا) از گذشته و به آیندگان را می توان بر شمرد. تولید پسماند توسط انسان بدليل امارات امری طبیعی به شمار می رود اما روش های دفع یا تبدیل آن به فا خور شرایط فرهنگی، جغرافیایی و طبیعی آن منطقه فرق داشته و متناسب با آن اتخاذ روش می گردد و بدین منظور بررسی روش های دفع امروزه موضوعی کاملاً علمی و اساسی بوده و مطالعات مختص به خود را می طبلد. تکنولوژی های جدید مرتبه با موضوع که در کشورهای پیشرفته کاربرد دارد، می باشد متناسب با آنالیز پسماند هر منطقه، بومی و کاربردی گردد. لذا ویژگی هر روش مختص به منطقه خود می باشد. شهرداری اصفهان از قدیمی ترین شهرهای ایران است که در این امر فعالیت داشته و پیشناز بوده و در این ارتباط به تجارت خوبی هم رسیده است و خوشبختانه این تجارت بدليل مشابهت آنالیز پسماند در سراسر کشور قابل انتقال می باشد. خوشبختانه مردم فهیم جامعه ما کم کم اهمیت موضوع بازیافت و تفکیک پسماند را به خوبی درک کرده و آمار و ارقام جمع آوری و بازیافت میین این موضوع بوده و اهمیت های صرفه جویی از نظر مذهبی و اقتصادی نیز کمک شایان توجهی به موضوع کرده است. گروههای کاری دوستدار طبیعت به صورت NGO های مختلف نیز کمک مؤثری به اهداف سازمان داشته و این همکاری روز به روز رو به افزایش می باشد. از بعد اقتصادی نیز پسماند بعنوان طلای کثیف قلمداد شده و به شکلی دیگر در جهت نیل به اهداف سازمان موجب ایجاد انگیزش های اقتصادی شده و ایجاد اشتغال نیز کرده است. همچنین تکنولوژی های بسیار جدید درخصوص بازیافت و تبدیل مواد و استفاده بهینه و اقتصادی به وفور ملاحظه می گردد به گونه ای که امروزه سازمان نه تنها به سوابید نیازی نداشته بلکه به صورت کاملاً "خودگردان عمل کرده و سود دهی نیز دارد.

در ادامه بیانیه مأموریت پاسخ به این سؤال که (شغل یا کار ما چیست؟) بیشتر به وضعیت فعلی سازمان می پرداخت. بیانیه استراتژی یا چشم انداز سازمان Vision Statement به این سؤال پاسخ می دهد که (ما می خواهیم چه شویم) بیانیه چشم انداز بیان آینده مطلوب و امکان پذیر از یک سازمان

سازمان ارائه می نماید و رفاهیات و مزایای آن باید مشخص باشد.

۳- بازارها : تفکیک و طبقه بندی و بخش بندی بازار بر اساس طبقه بندی جغرافیایی یا سنی یا درآمدی بایستی مشخص بوده و اینکه هدف سازمان چه بخش یا بخش هایی از بازار را در نظر دارد معلوم باشد.

۴- فن آوری : قطعاً "تغییرات تکنولوژیکی و فن آوری در بیانیه مأموریت تأثیر گذاشته و ضرورت بررسی و انطباق و استفاده از تکنولوژی های جدید در امور جاری و فعالیت هایی که انجام می شود را نیازمند می باشد.

۵- بقاء رشد و سودآوری : آیا اهداف کیفی مدنظر بیانیه مأموریت سازمان می باشد یا قیمت تمام شده و یا میزان تولید.

۶- فلسفه : باورها، ارزشها، آرزوها و الوبت های اخلاقی اصل شرکت چیست؟

۷- ویژگی ممتاز : شرکت دارای چه مزیت رقابتی یا شایستگی ممتاز است.

۸- توجه به تصورات مردم : آیا شرکت نسبت به مسائل اجتماعی، جامعه و محیطی واکنش مناسب نشان می دهد؟

۹- توجه به کارکنان : برخورد ما در درون سازمان با کارکنان چگونه است و به آنها چه مقدار اهمیت می دهیم.

بیانیه مأموریت (رسالت) سازمان بازیافت اصفهان

سازمان بازیافت و تبدیل مواد زائد شهری شهرداری اصفهان در راستای استراتژی ها و چشم انداز بیست ساله شهرداری اصفهان برنامه ۵ ساله آتی خود را با اهداف کوتاه مدت و بلند مدت در قالب اهمیت به محیط زیست و جلوگیری از تخریب و ایجاد فرهنگ تفکیک اصولی پسماندهای عادی از مواد قابل بازیافت برنامه ریزی کرده است. در این برنامه ریزی کلیه مخلوقات خداوند اعم از انسان، گیاه، حیوان همچنین آب، زمین و هوا ذینفع بوده و بی شک مشارکت همه دست اند کاران اعم از کسانیکه تولید پسماند دارند و کسانی که به نحوی در جمع آوری و بازیافت انجام وظیفه می کنند را می طلبند. برخی از نتایج صحیح عملکرد سازمان پس از ایجاد و تقویت فرهنگ اصولی تولید، تفکیک، جمع آوری و بازیافت پسماندها برگشت مواد به چرخه طبیعت، تبدیل پسماندها به کود کمپوست، تولید

اکولوژی (زیست محیطی)

- ۳- نیروهای سیاسی، دولتی و قانونی
- ۴- نیروهای فن اوری و تکنولوژیکی
- ۵- نیروهای رقابتی

سازمان با بررسی دقیق عوامل پنج گانه فوق لیست مربوط به خود را تهیه کرده در جلسات گروهی امتیاز بندی می کنند.

معرفی ماتریس ارزیابی عوامل خارجی EFE (External Factor Evaluation Matrix)
استراتژیست ها با استفاده از ماتریس ارزیابی عوامل خارجی می توانند عوامل اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، بوم شناسی محیطی، سیاسی، حقوقی، دولتی، فن اوری و اطلاعات رقابتی را مورد ارزیابی قرار دهند.

مراحل تهیه ماتریس ارزیابی عوامل خارجی بشرح زیر می باشد:

- ۱- تهیه لیستی از پارامترهای مهم و کلیدی فرصت و تهدید بدست آمده حاصل از بررسی نیروهای محیطی
- ۲- وزن دادن به هر کدام از پارامترها (ضریب اهمیت و اثر گذاری) به گونه ای که جمع وزن ها حداقل یک شود.
- ۳- امتیاز دادن به هر یک از پارامترها (۱ تا ۴)
- ۴- ضرب کردن امتیاز ها با وزن پارامترها و جمع جبری آن و تعیین نمره نهایی (جمع هر سطر)
- ۵- مجموع تمام امتیازات (جمع ستونی) و تعیین رتبه نهایی سازمان در ارزیابی عوامل خارجی

به منظور روش ترشدن موضوع، ماتریس ارزیابی عوامل خارجی مربوط به سازمان بازیافت اصفهان تهیه و ارائه می گردد.

ج - بررسی عوامل داخلی IFE
در این بخش از مقاله به شناسایی و ارزیابی نقاط قوت و ضعف واحدهای وظیفه ای سازمان یعنی واحدهای مدیریت، امور مالی و حسابداری، بخش های تولیدی و عملیاتی، واحد تحقیق و توسعه و سیستم اطلاعات رایانه ای بحث می شود. نتایج این بررسی لیستی از نقاط قوت و ضعف سازمان خواهد بود که می تواند در تعیین اهداف استراتژیک نقش مهمی داشته باشد

فرایند بررسی عوامل داخلی سازمان : فرایند عوامل داخلی سازمان به موازات فرایند بررسی عوامل خارجی

و در برگیرنده هدف های خاص آن سازمان می باشد. در ادامه بیانیه استراتژی سازمان بازیافت اصفهان نیز ارائه می گردد.

بیانیه استراتژی (چشم انداز سازمان) سازمان بازیافت اصفهان

تولید انواع پسماند در زندگی انسان ها امری اجتناب ناپذیر بوده و بی شک عدم توجه کافی به این موضوع می تواند تأثیری زیاد در تخریب محیط زیست، طبیعت و جانداران داشته باشد. لذا ما برآئیم تا با همکاری و مشارکت آحاد مردم در کنترل و کاهش این آسیب پذیری تلاش کرده و این امانت را به نحو مطلوب به آینده گان تحويل دهیم. یک روش بسیار متداول برای تعیین مأموریت سازمان این است که :

- ۱- حتی المقدور حداقل مدیران را دخالت دهید.
- ۲- مقالات و کتاب های مناسب را انتخاب و جهت مطالعه بین مدیران پخش نمایید.
- ۴- از مدیران بخواهید شخصاً بیانیه مأموریت و استراتژی را تهیه نمایند.
- ۵- تشکیل کمیته ای از مدیران و تهیه بیانیه ای که موارد مفید و مؤثر ارائه شده توسط مدیران را در برگیرد.
- ۶- توزیع پیش نویس بیانیه های جدید بین کلیه مدیران و بررسی لازم.
- ۷- جلسه ای اختتامیه و تدوین پیامدهای نهایی.

ب- بررسی عوامل خارجی (External Factor Evaluation)

عوامل خارجی یا محیطی عواملی هستند که بر سازمان تأثیر گذارند ولی معمولاً "سازمان مستقیماً" بر آنها تأثیرگذار نیست هدف از بررسی عوامل و نیروهای خارجی شناسایی و تهیه لیست فرسته هایی که باید از آنها به نفع سازمان بهره برداری کرد و تهدیدهایی که باید از آنها پرهیز نمود می باشد. شرکت ها باید بتوانند از طریق تدوین استراتژی های مناسب در مقابل این عوامل حالت های انفعای نشان داده و از فرست ها و تهدیدها پیش آمده نهایت استفاده را ببرند. عوامل یا نیروهای خارجی به پنج گروه طبقه بندی می شوند :

- ۱- نیرو های اقتصادی
- ۲- نیروهای اجتماعی، فرهنگی، جمعیت شناسی و

ردیف	عوامل خارجی	نمره	رتبه	ضریب
فرصت ها : Opportunities				
۱	گروه وسیع ذینفعان	۰/۱۵	۳	۰/۰۵
۲	انحصاری بودن بازار (شهرداری ها)	۰/۱۲	۳	۰/۰۴
۳	حمایت های قوانین و مقررات دولتی	۰/۰۵	۱	۰/۰۵
۴	بازار رو به رشد فروش محصولات و خدمات	۰/۰۹	۳	۰/۰۳
۵	افزایش و رشد جایگاه سازمان در بازار	۰/۱۵	۳	۰/۰۵
۶	امکان اخذ وام های با بهره های بسیار کم	۰/۰۳	۱	۰/۰۳
۷	ایجاد اشتغال و کارآفرینی	۰/۰۶	۲	۰/۰۳
۸	امکان استفاده از پیشرفت های تکنولوژی و فن آوری کشورهای پیشرفته	۰/۱۵	۳	۰/۰۵
۹	تأثیرات اجتماعی فعالیت سازمان	۰/۲۴	۴	۰/۰۶
۱۰	تأثیرات زیست محیطی فعالیت سازمان	۰/۱۸	۳	۰/۰۶
۱۱	امکان بالقوه ایجاد راه اندازی آموزش های عمومی تا مقاطع دانشگاهی	۰/۲۰	۴	۰/۰۵
جمع :				
ردیف عوامل خارجی				
تهدیدها : Threats				
۱	سخت و زیان اور بودن مشاغل و بالطبع برداخت هزینه های مربوطه	۰/۰۴	۱	۰/۰۴
۲	لزوم همکاری و آموزش های عمومی و قبول هزینه های مربوطه	۰/۱۸	۳	۰/۰۶
۳	مشکلات مربوط به فرهنگ سازی عمومی	۰/۱۸	۳	۰/۰۶
۴	جدید بودن قوانین و شیوه نامه های مربوطه	۰/۱	۲	۰/۰۵
۵	زمینه استفاده و کاربرد غیرمجاز و غیر اصولی از محصولات و خدمات	۰/۰۸	۲	۰/۰۴
۶	تخريب منابع طبیعی (خاک، آب و هوا)	۰/۱	۲	۰/۰۵
۷	پایین بودن سطح اجتماعی مشاغل مرتبط	۰/۰۵	۱	۰/۰۵
۸	زمان بر بودن راههای اجرایی رسیدن به اهداف	۰/۱۲	۲	۰/۰۶
۹	هزینه بر بودن ایجاد فرهنگ صحیح تولید و تفکیک پسماند	۰/۰۸	۲	۰/۰۴
۱۰	ضعف در استانداردها، معیارها و قوانین	۰/۱	۲	۰/۰۵
جمع :				
جمع کل :				

مراحل تهیه ماتریس ارزیابی عوامل داخلی بشرح زیر می باشد.

۱- تهیه لیست نقاط قوت و ضعف سازمان (ابتدا نقاط قوت و سپس نقاط ضعف)

۲- به این عوامل ضریبی از صفر تا یک بدھید به گونه ای که جمع جبری ضرائب حداکثر برابر یک شود.

۳- به هر یک از عوامل امتیاز یک الی چهار بدھید (برای نقاط قوت نمره سه و چهار و برای نقاط ضعف نمره یک و دو)

۴- ضرائب را در نمرات داده شده ضرب کرده و بصورت سطری در ستون مربوطه یادداشت کنید.

۵- مجموع نمره نهایی (جمع ستونی) را محاسبه نمایید.

سازمان می باشد برای تعیین نقاط قوت و ضعف سازمان باید نمایندگان مدیران و کارکنان شرکت نقشی اساسی داشته باشند. فرایند بررسی عوامل داخلی سازمان در مقایسه با بررسی عوامل خارجی برای کارکنان فرصت بیشتری بوجود می آورد تا بتوانند رابطه شغل و واحد خود را با کل سازمان بهتر درک کنند.

معرفی ماتریس ارزیابی عوامل داخلی IFE

این ماتریس حاصل بررسی استراتژیک عوامل داخلی سازمان می باشد. این ماتریس نقاط قوت و ضعف واحدهای وظیفه ای سازمان را تدوین و ارزیابی می کند و هم چنین برای شناسایی و ارزیابی روابط بین واحدها راههای ارائه می نماید.

ردیف عوامل داخلی

ردیف	عنوان	نموده	ضریب	رتبه
نقاط قوت سازمان : (Strengths)				
۱	روشن بودن اهداف سازمان و مرتبط بودن آن با اهداف اجتماعی	۰/۱۶	۴	۰/۰۴
۲	روحیه بالای همکاری پرسنل و کارکنان	۰/۱۲	۳	۰/۰۴
۳	امکانات نرم افزاری و سخت افزاری	۰/۱۵	۳	۰/۰۵
۴	رویه های تولید و استانداردهای شناسایی شده	۰/۲۸	۴	۰/۰۷
۵	ایجاد بازار خوب فروش محصولات و خدمات	۰/۱۵	۳	۰/۰۵
۶	گردش مالی	۰/۱۵	۳	۰/۰۵
۷	امکان بالقوه تحقیق و توسعه	۰/۲۱	۳	۰/۰۷
۸	زمینه همکاری مراکز تحقیقاتی و دانشگاهی	۰/۲۱	۳	۰/۰۷
۹	همکاری آموزش و پژوهش در مسائل فرهنگی	۰/۰۹	۳	۰/۰۳
۱۰	سیستم MIS و آمار و آنالیز اطلاعات	۰/۰۹	۳	۰/۰۳
جمع:				
نقاط ضعف سازمان : (Weakness)				
۱	ضرورت بازآموزی و آموزش پرسنل و مدیران و هزینه های مربوطه	۰/۱۲	۲	۰/۰۶
۲	هزینه بر بودن رعایت سخت و زیان آور بودن مشاغل مرتبط	۰/۱	۲	۰/۰۵
۳	هزینه های آموزش و تحقیق و توسعه	۰/۰۴	۱	۰/۰۴
۴	مشکلات مربوط به رعایت اینمنی و سلامت بهداشت کارکنان	۰/۰۵	۱	۰/۰۵
۵	محدودیت در روش های تولید	۰/۰۸	۲	۰/۰۴
۶	ضرورت برنامه ریزی بهداشت شغلی و روانی پرسنل و پیمانکاران	۰/۰۴	۱	۰/۰۴
۷	ضرورت تغییر در اساسنامه و آینین نامه های مرتبط و چارت سازمانی	۰/۱	۲	۰/۰۵
۸	ضرورت سرمایه گذاری در تجهیزات و منابع انسانی	۰/۱۲	۲	۰/۰۶
۹	مشکلات مربوط به محل جغرافیایی کار و لزوم جایجایی آن	۰/۱	۲	۰/۰۵
۱۰	ضعف در تنوع تولید، کنترل فرآیند و صنایع تبدیلی	۰/۱۲	۲	۰/۰۶
جمع:				
جمع کل :				
۲/۴۸				

- در ادامه عنوان مثال ماتریس عوامل داخلی سازمان ۲- استراتژی یکپارچگی روبروی عقب (استراتژی رشد) بازیافت اصفهان تهیه و ارائه می گردد.
- در این استراتژی شرکت می کوشد صنایع بالا دستی (تامین کنندگان مواد اولیه) را تحت کنترل در آورد.
- ۳- استراتژی یکپارچگی افقی (استراتژی رشد)
- در این استراتژی شرکت می کوشد که شرکت های رقیب را به مالکیت خود درآورد و بر میزان کنترل خود بیفزاید.
- ۴- استراتژی نفوذ در بازار (استراتژی تمرکز)
- در این نوع استراتژی شرکت می کند با رسوخ در بازار سهم بازار محصولات و خدمات کنونی خود را افزایش دهد.
- ۵- استراتژی توسعه بازار
- در این نوع استراتژی محصولات و خدمات ارائه شده توزیع کنندگان بیفزاید وقتی شرکت از سوددهی خوبی برخوردار است معمولاً "استراتژی رو به جلو استفاده می کند
- د - انواع استراتژی ها**
- در مدیریت استراتژیک ۱۳ نوع استراتژی در انواع استراتژی رشد، تهاجمی، تمرکزی و تدافعی تعریف می شوند:
- ۱- استراتژی یکپارچگی عمودی رو به جلو (استراتژی رشد)
- در این نوع استراتژی شرکت می کوشد با خریدن شرکت های پخش یا خرده فروشی ها بر میزان کنترل خود روی توسعه کنندگان بیفزاید وقتی شرکت از سوددهی خوبی برخوردار است معمولاً "استراتژی رو به جلو استفاده می کند

۵- معرفی تئوری های تحلیلی استراتژی
با استفاده از اطلاعات حاصله از مباحثت قبل و تئوری های تحلیل وضعیت موجود، مناسب ترین استراتژی انتخاب و پس از آن سیاست های اجرای آن و اهداف سازمان انتخاب می گردد.

۱- ماتریس درونی- بیرونی (ماتریس IE)

این ماتریس یک جدول 3×3 می باشد محور عمودی آن عدد IFE و محور افقی آن عدد EFE می باشد. پس از محاسبات بدست اوردن اعداد مورد نیاز و ترسیم در ماتریس مذکور و محل تلاقی محورها انتخاب مناسب ترین استراتژی را کمک می کند. این جدول دارای ۹ خانه می باشد و بر اساس نواحی ترسیم شده حدود استراتژی ها بشرح زیر قابل تفکیک می باشد.

نواحی ۴-۲-۱: نشان دهنده انتخاب استراتژی های رشد و تمرکز می باشد.

نواحی ۷-۵-۳: نشان دهنده استراتژی های حفظ و نگهداری و رسوخ و توسعه محصول می باشد.

نواحی ۹-۸-۶: نشان دهنده انتخاب استراتژی های تدافعی می باشد.

با توجه به توضیحات فوق و اعداد حاصله از محاسبات قبلی موقعیت استراتژیک سازمان بازیافت اصفهان بر اساس تئوری IE در دیاگرام فوق نشان داده شده است. همچنان که ملاحظه می گردد محل تلاقی دو محور برسی عوامل داخلی و خارجی در ناحیه ۵ قرار گرفته و انتخاب استراتژی

قبلی اما در بازار های جدید ارائه می شود.

۶- استراتژی توسعه محصول
در استراتژی توسعه محصول علاوه بر بهبود کیفیت تولیدات قبلی تولید محصول جدید مطرح می باشد.

۷- استراتژی تنوع همگون

در این استراتژی شرکت می کوشد محصولات و خدمات جدید ولی مرتبط با محصولات و خدمات قبلی خود ارائه نماید.

۸- استراتژی تنوع نا همگون
شرکت می کوشد محصولات و خدمات جدیدی که لزوماً مرتبط با محصولات و خدمات قبلی نباشد ارائه نماید.

۹- استراتژی تنوع افقی

در این استراتژی شرکت می کوشد محصولات جدیدی را تولید نماید.

۱۰- استراتژی تدافعی مشارکت

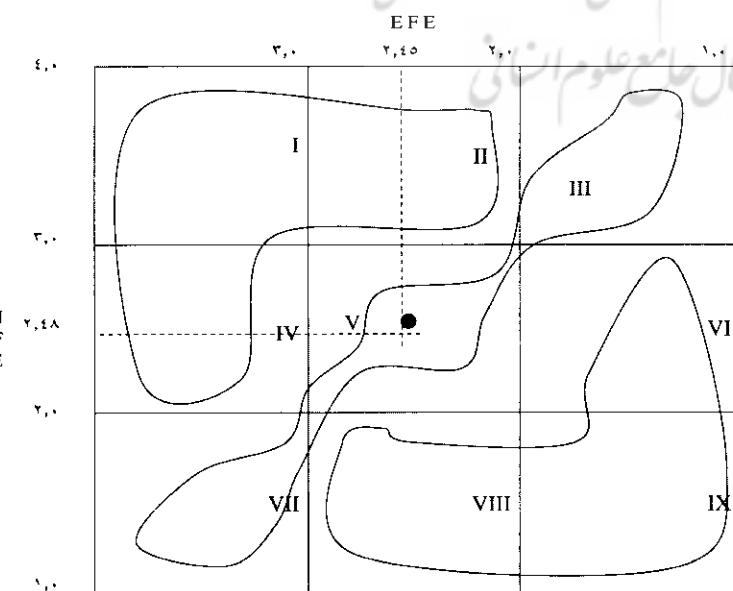
در این نوع استراتژی شرکت با دو یا چند شرکت یک شرکت تضامنی یا کنسروسیوم به منظور شرکت در مناقصات و انجام کارهای اشتراکی تشکیل می دهد.

۱۱- استراتژی تدافعی کاهش یا کوچک سازی
در این استراتژی شرکت ترجیح می دهد با سیاست کوچک سازی زمینه فعالیت خود را تخصصی تر کند.

۱۲- استراتژی تدافعی واگذاری
در این استراتژی شرکت بدلاطئی یک بخش از خود را واگذار می نماید و باعث بقای شرکت خواهد شد.

۱۳- استراتژی انحلال

این استراتژی که جزو بدترین نوع استراتژی می باشد وقتی اتخاذ می شود که شرکت بدلاطئی موجه ادامه فعالیت خود را با ضرر بداند اتخاذ می گردد. در این استراتژی فروش تمام دارایی های شرکت واقعی بوده و انحلال شرکت را بهمراه خواهد داشت بدیهی است این استراتژی وقایی انجام می شود که ادامه حیات ضرر بیشتری از انحلال آن داشته باشد.

تهدیدات خارجی (ST)
خانه شماره ۹ نتیجه تقابل نقاط ضعف داخلی در برابر
تهدیدهای خارجی (WT)

حفظ و نگهداری بهمراه رسوخ در بازار و توسعه محصول
برای سازمان توصیه می‌گردد.

-۲- ماتریس SWOT

SWOT اول کلمات Threats (تهدید ها) - Opportunities (فرصت ها) - Strengths (قوت ها) - Weakness (ضعف ها) می‌باشد. در این ماتریس مقایسه عوامل خارجی (تهدیدات و فرصت ها) با عوامل داخلی (ضعف ها و قدرت ها) بوده و نتایج آن چهار استراتژی بصورت زیر می‌باشد :

- استراتژی SO : استفاده از نقاط قوت داخلی برای بهره برداری از فرصت های خارجی

- استراتژی WO : استفاده از فرصت های خارجی برای از بین بردن نقاط ضعف داخلی

- استراتژی ST : بررسی نقاط قوت داخلی سیستم بهمراه تهدید های خارجی به منظور کنترل تهدیدات عوامل بیرونی

- استراتژی WT : بررسی ضعف های داخلی سیستم بهمراه تهدید های خارجی به منظور کاهش نقاط ضعف داخلی و پرهیز از تهدیدات عوامل بیرونی

اجراء تئوری SWOT در سازمان بازیافت اصفهان
شرح زیر می‌باشد .

استراتژی های SO

- ۱ - استفاده بیشتر از حمایت های دولتی و قانونی
- ۲ - توسعه نرم افزاری و ساخت افزاری
- ۳ - امکان استفاده از استراتژی های افقی و ساماندهی رقبا
- ۴ - ضرورت آموزش کارکنان و ذینفعان

استراتژی های ST

- ۱- تدوین رویه های تولید و بخش های نرم افزاری
- ۲- آموزش
- ۳- امکان استفاده از حمایت های دولتی

استراتژی های WO

- ۱ - آموزش کلیه ذینفعان
- ۲ - توسعه های نرم افزاری و ساخت افزاری
- ۳ - بکارگیری از خدمات پیمانکاران و نظارت کیفی و کمی بر آنان
- ۴ - امکان استفاده از حمایت های دولتی و جهانی

استراتژی های WT

- ۱ - استفاده از امتیازات دولتی در جهت پیشرفت سازمان
- ۲ - بهینه سازی بخش های نرم افزاری و ساخت افزاری
- ۳ - مهیا کردن همکاری بخش های خصوصی
- ۴ - آموزش
- ۵ - تحقیق و توسعه

با توجه به بررسی های بعمل آمده از روش ماتریس SWOT استراتژی های سازمان بصورت استراتژی های محافظه کارانه و حفظ شرایط موجود با نیل به سمت استراتژی های تهاجمی است. لذا توصیه می‌گردد ضمن حفظ شرایط اقتصادی موجود از نظر میزان خودگردانی و سود دهی بایستی سعی گردد با تغییر روش، ایجاد فرهنگ، به روز شدن تکنولوژی و تجهیز کردن امکانات ساخت افزاری و نرم افزاری در نیل به اهداف تلاش گردد.

بررسی روش تحلیلی SWOT در سازمان بازیافت :

	S	W
O	SO	WO
T	ST	WT

این ماتریس نیز یک جدول ۳*۳ می‌باشد که اطلاعات خانه های جدول بشرح زیر می‌باشد :

خانه شماره ۴ لیستی از فرصت های عوامل خارجی (O)
خانه شماره ۷ لیستی از تهدیدات عوامل خارجی (T)
خانه شماره ۲ لیستی از نقاط قوت عوامل داخلی (S)
خانه شماره ۳ لیستی از نقاط ضعف عوامل داخلی (W)
خانه شماره ۵ نتیجه تقابل نقاط قوت داخلی در برابر فرست های خارجی (SO)

خانه شماره ۶ نتیجه تقابل نقاط ضعف داخلی در برابر فرست های خارجی (WO)

خانه شماره ۸ نتیجه تقابل نقاط قوت داخلی در برابر

(Threats)

(Opportunities)

سخت و زیان آور بودن مشاغل و بالطبع برداخت هزینه های مربوطه	گروهه وسیع ذینفعان
لزوم همکاری و آموزش های عمومی و قبول هزینه های مربوطه	انحصاری بودن بازار (شهرداری ها)
مشکلات مربوط به فرهنگ سازی عمومی	حمایت های قوانین و مقررات دولتی
جديد بودن قوانین و شیوه نامه های مربوطه	بازار رو به رشد فروش محصولات و خدمات
زمینه استفاده و کاربرد غیرمجاز و غیر اصولی از محصولات و خدمات	افزایش و رشد جایگاه سازمان در بازار
تخريب منابع طبیعی (حاک، آب و هوا)	امکان اخذ وام های با بهره های بسیار کم
پایین بودن سطح اجتماعی مشاغل مرتبط	ایجاد استغال و کارآفرینی
امکان استفاده از پیشرفت های تکنولوژی و فن آوری کشورهای پیشرفته	زمان بر بودن راههای اجرایی رسیدن به اهداف
هزینه بر بودن ایجاد فرهنگ صحیح تولید و تفکیک پیمانند	تأثیرات اجتماعی فعالیت سازمان
ضعف در استانداردها، معیارها و قوانین	تأثیرات زیست محیطی فعالیت سازمان
امکان بالقوه ایجاد راه اندازی آموزش های عمومی تا مقاطع دانشگاهی	

(Weakness)

(Strengths)

ضرورت بازآموزی و آموزش پرستی و مدیران و هزینه های مربوطه	روشن بودن اهداف سازمان و مرتبط بودن آن با اهداف اجتماعی
هزینه بر بودن رعایت سخت و زیان آور بودن مشاغل مرتبط	روجهه بالای همکاری پرستی و کارکنان
هزینه های آموزش و تحقیق و توسعه	امکانات نرم افزاری و سخت افزاری
مشکلات مربوط به رعایت اینمنی و سلامت بهداشت کارکنان	روبه های تولید و استانداردهای شناسایی شده
محدوهیت در روش های تولید	ایجاد بازار خوب فروش محصولات و خدمات
ضرورت برنامه ریزی بهداشت شغلی و روانی پرستی و پیمانکاران	گرددش مالی
ضرورت تغییر در اساسنامه و این نامه های مرتبط و چارت سازمانی	امکان بالقوه تحقیق و توسعه
ضرورت سرمایه گذاری در تجهیزات و مسابع انسانی	زمینه همکاری مراکز تحقیقاتی و دانشگاهی
مشکلات مربوط به محل جغرافیایی کار و لزوم جابجایی آن	همکاری آموزش و پرورش در مسائل فرهنگی
ضعف در تنوع تولید، کنترل فرآیند و صنایع تبدیلی	سیستم MIS و آمار و آنالیز اطلاعات

ابتدا باستی کلیه عوامل موثر داخلی و خارجی سازمان را بر اساس دسته بندی چهارگانه محور های مختصات تهیه کرده و به ترتیب زیر عمل گردد.

۱- متغیرهایی را انتخاب کنید که معرف موارد توان مالی (FS)، مزیت رقابتی (CA)، ثبات محیط (ES) و توان صنعت (IS) باشد.

۲- به متغیرهای مذکور در ناحیه مثبت محورها (IS و FS) از بدترین (+1) تا بهترین (+6) و در مورد ناحیه منفی محورها (CA و ES) بهترین (-1) تا بدترین (-6) را امتیاز دهید.

۳- مقادیر داده شده برای هر محور را متوسط گیری نمایید.

۴- مقادیر محورهای افقی (CA و IS) و عمودی (ES و FS) را جمع جبری کنید.

۵- از حاصل اعداد نقطه ای در یکی از نواحی چهارگانه حاصل شده و برداری از مبدأ مختصات به آن نقطه ترسیم کنید.

۶- ناحیه ای که بردار در آن قرار می گیرد قابل تفسیر برای انتخاب استراتژی می باشد.

۳- ماتریس SPACE

Strategic Position & Action Evaluation

FS

ناحیه دو (استراتژی محافظه کارانه)	ناحیه یک (استراتژی تهاجمی)
NA CA	IS
ناحیه سه (استراتژی تدافعی)	ناحیه چهار (استراتژی رقابتی)
ES	

این ماتریس دارای چهار ناحیه و چهار محور مختصات می باشد. محور های ماتریس ارزیابی موقعیت و اقدام استراتژیک نشان دهنده دو بعد داخلی (توان مالی FS و مزیت رقابتی CA) و دو بعد خارجی (ثبات محیط ES و قدرت صنعتی IS) می باشد. در این تئوری چهار عامل محورهای مختصات از اهمیت بیشتری برخوردار بوده و پس از محاسبات و ترسیم بردار مربوطه در یکی از نواحی چهارگانه استراتژی سازمان تعیین می گردد در این روش

۴- ماتریس مشاور مهندسین باشون (BCG)

این روش تحلیلی نیز برای چند شرکت یا سازمان تحت پوشش یک شرکت مادر هدایت و سیرستی شود کاربرد داشته و بدلیل عدم انطباق با موضوع مورد بحث از توضیح بیشتر خودداری و توجه علاقه مندان را به مراجع مربوطه جلب می نماید.

نتایج بررسی تئوری های تحلیلی استراتژیک در سازمان بازیافت اصفهان

با توجه به بررسی های تحلیلی مذکور برای سازمان بازیافت اصفهان بنظر می رسد استراتژی تمرکز با نیل به سمت استراتژی رشد مناسب باشد لذا توصیه می گردد ضمن حفظ شرایط اقتصادی موجود از نظر میزان خودگردانی و سود دهی باستی سعی گردد با تغییر روش، ایجاد فرهنگ، به روز شدن تکنولوژی و تجهیز کردن امکانات سخت افزاری و نرم افزاری در نیل به اهداف تلاش نماید.

پیاده سازی استراتژی

با توجه به فعالیت سازمان در حوزه اصلی کارخانه و اجرایی (بازیافت از مبدأ) عمله برنامه ریزی ها به شرح زیر می باشد.

۱- آموزش پرسنل، کارکنان و مردم

۲- تکمیل امکانات اجرایی کردن تفکیک از مبدأ و تبدیل زباله به کود

۳- تعیین و تدوین رویه ها و روش های انجام کار

۴- تعیین معیارهای انجام کار

۵- ارتباط بیشتر با محافل علمی و تکنولوژیکی

۶- ارتباط بیشتر با مردم از نظر تبلیغات، نمایشگاهها، بروشور و صدا و سیما و جشن ها و گردهمایی ها

۷- علمی تر شدن روش های انجام کار

۸- تخصصی کردن مشاغل مرتبط

جمع بندی : ضمن تأکید مجدد گروهی و مشارکتی بودن موضوع مذکور و همکاری همه مدیران و صاحب نظران

و هم چنین بازنگری های ضروری ادواری و از طرفی نیز ضرورت تشکیل مدیریت های اجرایی پسمند در مراکز استان

ها و کلان شهر ها و وظائف بسیار زیاد و مهمی که به عهده آن مدیریت گذاشته شده پیشنهاد آموزش مدیران در مدیریت

علمی استراتژیک در وظائف محله از طریق وزارت کشور بصورت تمرکز داشته و حمایت های لازم اجرایی و مالی و سرمایه گذاری های نیروی انسانی متخصص اقدام گردد.